

M. Taha TUNÇ¹

Güncel Oğulcan ÜLGEN²

Özet

Bu sunuş yazısında ViraVerita E-Dergi'nin 23. sayısının dosya konusu olan "Michel Foucault'nun Peşinde" ana başlığı altında farklı disiplinlerden araştırma makaleleri, bir çeviri ve üç söyleşi tanıtılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Michel Foucault, Yineleme, Yenileme, Peşinde, Sorunsallaştırma.

¹ Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe. Ankara/TÜRKİYE (ORCID: 0000-0002-1803-0107).

² Arş. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe. Ankara/TÜRKİYE (ORCID: 0000-0003-0934-6940).

Abstract

In this preface, the main theme of the 23rd issue of ViraVerita E-Journal, “In Pursuit of Michel Foucault” is introduced through research articles from different disciplines, one translation, and three interviews.

Keywords: Michel Foucault, Repetition, Renovation, After, Problematisation.

Sunuş

Günümüzde bir düşünürün peşine düşmek, onu takip etmek ne demektir? Her kelimesini harfi harfine *yinelemek* mi? Yoksa onu günün koşullarıyla yüzleştirip söylediği sözü *yenilemek* mi? Doğumunun 100. yılında *ViraVerita E-Dergi* bünyesinde Michel Foucault'nun eleştirel mirasıyla ilgili özel bir sayı hazırlama fikri bu sorular etrafında doğdu.

“Michel Foucault'nun Peşinde” başlığı bu sorular doğrultusunda gösterdi kendisini. Aslında birinin peşinde olmak demek, onun izini sürmek, onu takip etmek ve bir bakıma da onu aramak demek. Biz de bu soruları sorarken aklımızda Foucault gibi hemen her alanda 20. yüzyıla damgasını vurmuş, sosyal bilimlerde en çok atıf yapılan, muhtemelen hakkında en çok yazılan düşünürlerden birinin mirasının günümüzün koşullarında nasıl değerlendirilebileceğini keşfetmek vardı. Bunun için hazırladığımız çağrıda bıraktığı kavram mirası kadar kendisine yöneltlen eleştirileri dikkate alma amacımızı beyan etmiştik. Dolayısıyla ortadaki hem kavramsal hem eleştirel mirası sadece sahiplenmeyip, tabiri caizse “üstüne konmayıp”, aynı zamanda onu yeniden etkinleştirmeyi amaçlıyorduk. Yineleme takıntısı karşısında beliren bu yenileme kaygısı Foucault'nun 21. yüzyılda gün yüzüne çıkan ve dolaşıma giren metinlerini de dikkate almayı gerektiriyordu.

Bir düşünürün peşinde olmak, onu takip etmek onun lafzını değil ruhunu takip etmekten geçiyor. Düşüncesinin cisimleştiği kavramları belirdikleri bağlamlarından çıkarıp başka yerlerdeki sorunsallarla yüzleştirmeyi, geçerliklerini sınamayı ve gerektiği takdirde onları yenilemeyi mecbur kılıyor. Foucault'nun kavramsal ve eleştirel mirasına da bu gözle yaklaşmaya çalıştık. Bu yüzden editörler olarak araştırma makalelerinde aradığımız temel ölçüt bu sorunsallaştırma kaygısının ne kadar güdüldüğü yönündeydi. Sadece araştırma makalelerinde değil, söyleşilerin temel eksenlerinin ve çeviri metnin belirlenmesinde de bu etkili oldu.

ViraVerita E-Dergi'nin 23. sayısı olan “Michel Foucault'nun Peşinde” bu çerçevede Foucault'yu da bugün nasıl (yeniden) okuyabileceğimizi keşfe davet ediyor.

“Foucault'nun Diyalektik Eleştirisi” makalesiyle Gülümser Durhan, Foucault'nun farklı diyalektik kavrayışlar karşısındaki tavrını ortaya koyarak düşünürün kavramsal mirasında diyalektiğin nasıl anlaşılabilirliğini ele alıyor. Hegelci diyalektikle hesaplaşan Foucault'nun başka bir diyalektik kavrayışla anlaşılabilirliğini tartışan makale Foucault'nun diyalektik düşünceyle ilişkisini yeniden değerlendirmeyi teklif ediyor.

“Michel Foucault'nun Yönetimsellik Analizinde ‘Rasion d’État’ Kavramı” makalesinde Enes Berduhan Kökerer, filozofun yönetimsellik kavrayışının merkezinde yer alan tartışmalardan biri olan “devlet aklı” fikrinin izini sürüyor. Özellikle siyaset literatüründe kavramın anlaşılma biçimleriyle yüzleşen makale Foucault'nun bu konudaki özgün katkısını tartışmaya açıyor.

“Hakikat Uğruna Kendini Feda Eden Bir Öznenin Trajedisi: Foucault’nun Oidipus’u” makalesiyle Yıldırım Ortaoğlu ve Elif Ergün, Sophokles’in *Kral Oidipus*’unu hakikat üretimi ekseninde yeniden okumaya çağırıyor. Foucault’nun söz konusu oyunu bir hakikat üretim sahnesine dönüştüren yorumundan hareketle çalışma, Oidipus’u bilgi ve iktidar ilişkileri içinde kurulan siyasal bir figür olarak ele alıyor.

“From the Hermeneutics of the Self to Algorithmic Normality: A Foucauldian Reading of Digital Self-Care” makalesiyle Şilan Kesler ve Serra Kervanoğlu, antik çağın “kendilik teknolojileri”nden günümüz dijital otomasyonuna uzanan bir izlekte öznenin etik bir inşadan veriye dayalı bir optimizasyon rejimine evrilişini ele alıyor. Dijital öz-bakımı yönetsellik aygıtı olarak okuyan bu çalışma, Foucault’nun kavramsal çerçevesinin algoritmik iktidarın çağdaş tezahürlerini çözümlemedeki gücünü tartışmaya açıyor.

“Hikemiyâtın Öznesi ve Foucault’nun Hermeneutiği: Yeni Bir Bakış” makalesiyle Yakup Kalın, Foucault’nun hermeneutik kavrayışını hikemiyât literatürüyle birlikte tartışmayı amaçlıyor. Foucault’nun açtığı kendilik hermeneutiği tartışmasının Batı merkezli varsayımlarını sorgulayan araştırma, İslam felsefesinden hareketle Foucaultcu bir hermeneutiğin imkanını araştırıyor.

“Gözetim Kapitalizminin Hukuksal Temelleri: Foucaultcu Bir Analiz” makalesinde Pelin Dinçer ve Erdem Seçilmiş, gözetim kapitalizmini Foucault’nun iktidar, biyopolitika ve yönetsellik kavramları çerçevesinde inceliyor. Shoshana Zuboff’un yaklaşımından hareketle kişisel verilerin metalaştırılmasını mümkün kılan hukuksal dispozitifi çözümüyor.

“Biyoiktidarın Taşradaki Vitrini: Taşra Elitleri ve Gündelik Hayatta Modernlik” makalesinde Ümran Açıkgöz, Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki kılık kıyafet devriminden hareketle modernlik ile biyopolitika arasındaki ilişkiyi ele alıyor. Ampirik saha çalışması ile teorik tartışmayı harmanlayan bu çalışma Foucault’nun kavramsallaştırmasına eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşıyor.

“Normun Hukuku, Bedenin Direnişi: Cinsel Suç Yargılamasında Normalleştirici İktidar ve Taktiksel Direniş” makalesinde Emre Şimşek, cinsel suç yargılamalarında mağdur beyanının itiraflaştırılmasıyla kurulan hakikat rejimini Türkiye bağlamında ele alıyor ve hukuku tümünden terk etmek yerine onu taktiksel bir çok-değerlilik alanı olarak yeniden düşünmeyi öneriyor.

“Erkekliğin Baskıcı Hipotezi: Erkek Şiddetini Özneleşme Üzerinden Okumak” makalesinde Fulden İbrahimhakkıoğlu, erkek şiddetinin bastırılmış bir dürtünün dışavurumu olarak kavranmasını Foucault’nun “baskıcı hipotez” eleştirisi ışığında yeniden düşünüyor. Erkekliği söylemler ve pratikler aracılığıyla sürekli yeniden üretilen bir özneleşme alanı olarak ele alan bu çalışma şiddeti bireysel sapma ya da patoloji üzerinden açıklayan özcü ve cezalandırıcı modellerin sınırlılıklarını tartışmaya açıyor.

“Foucault versus Butler: Süreklilik mi, Kopuş mu?” makalesinde Gülben Salman, Judith Butler’ın Foucault okumasını özneleşme ontolojisi açısından yeniden değerlendiriyor. Butler’ın *Galeyana Gelen Konuşma* metniyle beraber 1997’de belirginleşen psikişik-dilsel ontolojiye geçişini bir kopuş ânı olarak değerlendiren bu çalışma

Foucault'nun psikanalize mesafesini kuramsal bir eksiklik değil, "kendimizin ontolojisi" olarak ifade edilen özne anlayışına bağlı ontolojik bir tercih olarak yorumluyor.

"Catherine Malabou'nun Michel Foucault'nun Biyopolitikasına Dair Eleştirisi" makalesinde Janset Nas Kılınç, çağdaş Fransız filozof Catherine Malabou'nun Foucault'ya yönelik eleştirilerini gündeme getiriyor. Makale Malabou'nun plastikiyet kavramından hareketle egemenlik kavrayışının modern toplumlarda yaşamın yönetimi üzerinden sürdüğünü iddia ediyor.

Catherine Malabou'nun Janset Nas Kılınç'ın makalesinde konu edinilen metinlerinden biri olan "Anarkeoloji: Michel Foucault'nun Son Dönemindeki Yönetim Kavramı" metnine, çeviri metin olarak yer vermek bu tartışmanın bütünlüğünü sunmak açısından önem arz ediyordu. M. Taha Tunç'un Türkçeye çevirdiği bu metinde Malabou Foucault'da anarşizmin itiraf edilemeyişiyle yüzleşiyor. Foucault'nun son dönemini "neoliberal" olarak değerlendiren bu genel fikir, Ferhat Taylan'la yapılan söyleşide yeniden gündeme geldiğini de belirtelim.

M. Taha Tunç'un Johann Michel'le yaptığı "Foucault, les sciences sociales et l'herméneutique critique" başlıklı söyleşi Türkçe çevirisiyle ("Foucault, Sosyal Bilimler ve Eleştirel Hermeneutik") birlikte sayımızda yer alıyor. Bu söyleşi Foucault'nun hermeneutik kavrayışını etrafıca ele almaya ve farklı dönemlerinde kavrayışındaki dönüşümlerin izini sürmeye çalışıyor.

M. Taha Tunç'un Ferhat Taylan'la yaptığı "Tarihsel Ontolojiden Eleştirel Natüralizme" başlıklı söyleşi, sayıya ilham olan soruyu, bir düşünürü takip etmenin ne demek olduğu sorusunu sorarak düşünürün kavramsal mirasında ne gibi dönüşümler yapılabileceğini tartışıyor. Aynı zamanda bu söyleşi Malabou'da gördüğümüz "neoliberal Foucault" fikrine de itiraz getiriyor.

Güncel Oğulcan Ülgen'in Chloë Taylor'la yaptığı "Foucault, Hayvan Sorusu ve Hayvan Sorusunun Geleceği" başlıklı söyleşi, Foucault düşüncesinin hayvan çalışmaları açısından taşıdığı imkânları konu ediniyor. Derrida ve Deleuze gibi çağdaşlarına kıyasla Foucault'nun hayvan sorusuna ilişkin görece sessizliğinden hareketle Foucault'nun düşüncesinin insan-olmayan yaşamı düşünmek için nasıl seferber edilebileceğini ve eleştirel hayvan çalışmalarının geleceğinde Foucault'nun ne türden bir rol oynayabileceğini tartışıyor.

*ViraVerita E-Dergi'*nin "Michel Foucault'nun Peşinde" başlıklı bu 23. sayıya araştırma makaleleriyle katkıda bulunan tüm yazarlara çok teşekkür ederiz. Ayrıca kıymetli zamanlarından bize pay ayırıp makaleleri değerlendiren hakemlerimize müteşekkirimiz. Ayrıca yayın sürecinde tema editör kurulu olarak bizden hiçbir desteğini esirgemeyen Toros Güneş Esgün, Gülçin Ayıtuğu Metin, Şeyma Sağdıç Güven ve Özgür Uçar'a, dil editörlükleri için Derya Avcı Dursun ve M. Murat Öngel'e ve kapak tasarımı için Ceren Dalgıç'a çok teşekkür ederiz.

Tüm okurlarımıza keyifli okumalar diliyoruz!